

ARBEIDSRETTEN

Lønnsinnplassering - undervisningspersonell

Hovedtariffavtalen mellom KS og Utdanningsforbundet har i vedlegg 2 lønnsbestemmelser med stillingskoder for lærer, adjunkt og lektor mm. I tillegg har vedlegget en egen stillingskode for «andre uten godkjent utdanning». Kravene til utdanning for undervisningspersonell og tilsetting i de ulike skoletrinn er regulert gjennom lov og forskrift. Spørsmålet i saken var innplassering i stillingskode for undervisningspersonell med fag og praktisk pedagogisk utdanning, men som ikke har fagkompetanse i det faget som ligger til stillingen. Det følger av loven at disse kan tilsettes midlertidig i stillingen. KS anfører at disse må innplasseres i stillingskoden for «ikke godkjent utdanning». De andre stillingskodene forutsetter at man oppfyller kravene til å kunne tilsettes fast i den aktuelle stillingen. Utdanningsforbundet anførte at det ikke følger noe krav til ansettelsesform for å bli innplassert i stillingskodene lærer, adjunkt og lektor. Det er tilstrekkelig at man oppfyller utdanningskravene i loven for disse stillingene. På bakgrunn av tariffhistorien, sammenhengen mellom lovgivningen og overenskomstens lønnsbestemmelser kom Arbeidsrettens flertall til at KS måtte gis medhold. Flertallet la særlig vekt på den sentrale rollen kravet til faglig kompetanse i undervisningsfagene hadde, og fortsatt har, i lov- og forskrift. Dissens 5-2.

Dom 26. juni 2026 i

sak nr. 25/15, AR-2026-21

**Utdanningsforbundet (advokat Hanna-Cecilie Gram Jemtegaard og
advokat Jonas Thorsdalen Wik) mot KS (advokat Øyvind Gjelstad).**

*Dommere: Tron Løkken Sundet, Hanne Inger Bjurstrøm, Eli Mette Jarbo, Lasse Kolstad,
Julie Emilsen Bäckstrøm, Anne Merete Bull, Tom Fossmark*

- (1) Saken gjelder lønnsinnplassering etter vedlegg 2 til Hovedtariffavtalen mellom KS og Utdanningsforbundet av undervisningspersonell med fag og praktisk-pedagogisk utdanning.
- (2) Partene er bundet av Hovedtariffavtalen mellom KS og Utdanningsforbundet 1. mai 2024–30. april 2026 (overenskomsten). Overenskomsten kapittel 4 har bestemmelser om «Sentrale lønns- og stillingsbestemmelser» og det heter i punkt 4.0 «Innledende merknader»:

«1. Lønnsfastsettelsen lokalt skjer gjennom vurdering ved tilsetting og på grunnlag av bestemmelsene i Hovedtariffavtalen. For ansatte i undervisningsstillinger skal lønnsfastsettelse og innplassering i stillingskode skje i samsvar med kompetanselønnssystemet, jf. vedlegg 1 og 2 til HTA.»

(3) Vedlegg 2 har bestemmelser om «Undervisningspersonalets lønnsfastsettelse og innplassering i stillingskode» hvor det blant annet heter:

«Følgende regler for lønnsinnplassering fastsettes:

Tilsatte i undervisningsstilling innplasseres i stillingskodene (stk.) 7961 Lærer, 7962 Adjunkt, 7963 Adjunkt med tilleggsutdanning, 7965 Lektor og 7966 lektor med tilleggsutdanning etter reglene i tariffavtalen basert på normert studietid (studiepoeng/vektall). Godkjenning av normert studietid (studiepoeng/vektall) foretas av utdanningsinstitusjonene og kan ikke overprøves av tilsettingsmyndigheten.

Innplassering i stk. 7961 Lærer, 7962 Adjunkt, 7963 Adjunkt med tilleggsutdanning, 7965 Lektor og 7966 Lektor med tilleggsutdanning forutsetter fullført faglig og pedagogisk utdanning. Ved innplassering teller praktisk pedagogisk utdanning (PPU) med det antall studiepoeng/vektall som utdanningen utgjorde på det tidspunkt den ble tatt, likevel slik at all godkjent PPU fastsettes til minst 30 studiepoeng/10 vektall.

Stillingskode 7960 Undervisningsstillinger uten godkjent utdanning

Tilsatte i undervisningsstillinger uten pedagogisk utdanning, men som fyller de faglige kravene til utdanning og har fag som er med i lærerplanen i vedkommende skoleslag, ved midlertidig eller fast stilling på vilkår eller vikartjeneste, innplasseres i stillingskode 7960 og får minstelønn som om vedkommende hadde fullført utdanningen i sin helhet.

Andre uten godkjent utdanning som tilsettes i undervisningsstilling, innplasseres i stillingskode 7960 og avlønnes minimum som fagarbeider.

Stillingskode 7961 Lærer

Tilsatte i undervisningsstillinger som har godkjent faglig og pedagogisk utdanning fra universitet eller høyskole tilsvarende 3 års normal studietid (180 studiepoeng/60 vektall), innplasseres i stillingskode 7961 Lærer.

Stillingskode 7962 Adjunkt

Tilsatte i undervisningsstilling som samlet har godkjent faglig og pedagogisk utdanning fra universitet eller høyskole tilsvarende 4 års normert studietid (240 studiepoeng/80vektall), innplasseres i stillingskode 7962 Adjunkt

Stillingskode 7963 Adjunkt md tilleggsutdanning

Tilsatte i undervisningsstilling som har godkjent faglig og pedagogisk utdanning tilsvarende minst 5 års normert studietid (300 studiepoeng/100 vektall), innplasseres i stillingskode 7963 Adjunkt med tilleggsutdanning.

Stillingskode 7965 Lektor

Tilsatte i undervisningsstilling som har godkjent faglig og pedagogisk utdanning og godkjent mastergrad, hovedfagseksamen eller godkjent videreutdanning på hovedfags-/mastergradsnivå tilsvarende minst 5 års normert studietid (300 studiepoeng/100 vektall), innplasseres i stillingskode 7965 Lektor

Stillingskode 7966 Lektor med tilleggsutdanning

Tilsatte i undervisningsstilling som har godkjent faglig og pedagogisk utdanning og godkjent mastergrad, hovedfagseksamen eller godkjent videreutdanning på hovedfags-/mastergradsnivå tilsvarende minst 6 års normert studietid (360 studiepoeng/120 vektall) eller mer, innplasseres i stillingskode 7966 Lektor med tilleggsutdanning.

...

Merknader

Tidligere godkjent kompetanse

Alle med lærerutdanning godkjent etter tidligere regler eller ved dispensasjon har fremdeles gyldig kompetanse. Disse innplasseres i stillingskoder lik den godkjenningen de fikk. Innplassering i stillingskode etter videreutdanning skjer ut fra samlede studiepoeng/vektall.»

- (4) Lov om grunnskoleopplæring og den videregående opplæringa 9. juni 2023 nr. 30 (opplæringslova) har bestemmelser som er av betydning for forståelsen av den aktuelle tvisten. Denne har i kapittel 17 bestemmelser om «personalet i skolen, skolefagleg kompetanse og kvalitetsutvikling» og lyder:

«§ 17-1. Krav til kompetanse i skolen

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for rett og nødvendig kompetanse i skolen.

...

§ 17-3. Krav for å bli tilsett i lærarstilling

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at dei som blir tilsett i lærarstilling, har relevant lærerutdanning seinest når dei tar til i stillinga.

Dersom ingen søkerar oppfyller krava for tilsetjing, kan andre tilsetjast mellombels på vilkår om at ei påbyrja lærerutdanning blir fullført. Kor lenge ei slik tilsetjing skal vare, avtaler arbeidsgivaren og arbeidstakaren ut fra kor stor stilling og kor lang utdanning det er tale om, og kor tilgjengeleg utdanningstilbodet er.

Dersom ingen søkerar oppfyller krava for tilsetjing, kan andre tilsetjast mellombels også utan vilkår om påbyrja lærerutdanning, men slik tilsetjing skal ikkje vare lengre enn til 31. juli.

Departementet kan gi forskrift om kva utdanning og kompetanse ein må ha for å kunne bli tilsett i lærarstilling.

§ 17-4. Krav om relevant kompetanse i undervisningsfag

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at dei som er tilsett i lærarstilling, har relevant kompetanse i dei faga dei skal undervise i.

Krava om relevant kompetanse i undervisningsfag gjeld ikkje dei som kunne tilsetjast i lærarstilling før 1. januar 2014, allmenlærarar og mellombels tilsette.»

- (5) Forskrift 3. juni 2024 om grunnskoleopplæringa og den vidaregåande opplæringa (opplæringsforskrifta) har i kapittel 12 avsnitt I bestemmelser om «krav til kompetanse for tilsetjing og undervisning»; § 12-1 første ledd lyder:

«Krav til pedagogisk utdanning for å bli tilsett i lærarstilling

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at dei som blir tilsett i lærarstilling, har pedagogisk utdanning i samsvar med krava i forskrifter om rammeplanar for lærerutdanningane, eller at dei har tilsvarende pedagogisk utdanning.»

- (6) Paragrafene 12-2–12-5 har bestemmelser om kravene til faglig kompetanse for å kunne bli tilsatt i undervisningsstilling på de ulike skoletrinnene.
- (7) For å undervise på 1.–10. trinn kreves grunnskolelærerutdanning i det skoletrinn det skal undervises i. Universitets- og høyskoleutdanning med et visst antall studiepoeng gir rett til å undervise i fag som inngår i denne utdanningen. For alle trinnene gjelder at de som har faglærerutdanning kan undervise i fag der de har minst 30 studiepoeng i relevant utdanning.

- (8) For å bli tilsatt i undervisningsstilling i videregående skole, jf. § 12-7, kreves universitets- eller høyskoleutdanning som samlet minst utgjør 240 studiepoeng, inklusiv pedagogisk utdanning etter § 12-1. De som har slik utdanning, kan tilsettes for å undervise i fag der de har minst 60 studiepoeng relevant utdanning.
- (9) Nærmere regler om krav til praktisk-pedagogisk utdanning er gitt i medhold av universitets- og høyskoleloven. Forskrift 4. juli 2025 nr. 1449 om rammeplan for praktisk-pedagogisk utdanning (PPU-forskriften) gjelder etter § 1 for «universiteter og høyskoler som tilbyr praktisk-pedagogisk utdanning» og skal «sikre at institusjonene tilbyr praktisk-pedagogisk utdanning som er profesjonsrettet og basert på forsknings- og utviklingsarbeid og erfaringsbasert kunnskap». Det følger av § 6 at opptak til denne utdanningen forutsetter at man har «en mastergrad og minst ett relevant fag i eller i tillegg til graden, som gir kompetanse til å undervise».
- (10) **Nærmere om tariffhistorien frem til 2004 og den rettslige rammen for tariffreguleringen**
- (11) Staten hadde forhandlingsansvaret for undervisningspersonalet frem til 2004. Den første overenskomsten mellom lærerorganisasjonene og staten som er fremlagt i saken er fra perioden 1964–1966. På dette tidspunktet var krav til utdanning for lærere regulert av lov 16. juni 1961 om utdanningskrav for lærarar i skulen (1961-loven). Denne hadde i § 2 bestemmelser om «undervisningsstillinger» som lød:

«Den som underviser i skolar som går inn under lova, kan ha stilling som lærar, adjunkt, lektor, faglærar eller timelærar. For tilsetjing i dei ulike stillingar krevst, når det ikkje gjeld mellombels tilsetjing eller vikarteneste, slik utdanning som er fastsett i § 3, jfr. §§ 4 og 5.

I handelsgymnas og yrkesskole kan også den som har anna universitets- eller høyskoleutdanning få tilsetjing som lektor, jfr. § 11 første leik og § 12 nr.2.»

- (12) Paragraf 3 hadde bestemmelser om utdanningskrav for hver av disse undervisningsstillingene, hvor det het:

«Når ikkje anna er sagt i lova, krevst denne utdanning:

1. Lærar må ha lærarprøve etter lov av 11. februar 1938 om lærarskule og prøver for lærarar i folkeskulen eller etter tidlegare lover om lærarutdanning.
2. Adjunkt må ha:
 - a) Historisk-filosofisk eller matamatisk-naturvitenskapeleg embetseksamen av lågare grad (cand. mag.-eksamen) eller
 - b) lærarprøve og eksamen etter to års spesialutdanning ved lærarskole, eller lærarprøve og eksamen i to fag med vanleg studietid eitt år for kvart fag, anten spesialutdanning ved lærarskole, universitet (historisk-filosofisk eller matamatisk-naturvitenskapeleg fakultet) eller lærarhøgskole, eller
 - c) likeverdig utdanning frå institusjonar i inn- eller utland.

3. Lektor må ha:
 - a) Historisk-filosofisk eller matematisk-naturvitenskapelig embetseksamen av høgare grad (cand. philol., cand. real. eller cand. paed.-eksamen), eller
 - b) Likeverdig utdanning frå institusjonar i inn- og utland når eit spesialstudium på same nivå som hovudfag for cand. philol-, cand. real. -eller cand. paed. -eksamen, går inn i utdanninga.
4. Faglærer må ha god allmennutdanning og spesialutdanning i faget. Samla bør utdanninga svara til den ein lærar må ha.
5. Timelærer må ha den utdanning som kreves i heil stilling med tilsvarende fagkrins i vedkommende skole, eller spesialutdanning i faget.»

(13) I §§ 6–12 var det gitt bestemmelser om «Utdanningskrav og undervisningsstillinger i dei einskilte skoleslag». For å undervise i barneskolen måtte man ha utdanning som lærer, og i ungdomsskolen måtte man være lærer, adjunkt eller lektor.

Undervisningsstilling på gymnaset krevde lektorutdanning.

(14) I 1960 ble det igangsatt arbeid på nasjonalt nivå for å lage et nytt lønnsregulativ for lærere i folkeskolen og framhaldsskolen. I St.prp. nr. 124 (1961–62) het det om dette:

«Ved utarbeidelse av nytt regulativ for lærerne i disse skoleslag og skoletrinn har en sett det som en oppgave i størst mulig utstrekning å få gjennomført et prinsipp med samme lønn for lærere med samme utdanningskompetanse uansett om de arbeider i det ene eller andre skoleslag og skoletrinnet.»

(15) Dette arbeidet førte til etableringen av det såkalte «kompetanselønssystemet» for lærere. Det følger av dette at undervisningspersonell skal avlønnes på grunnlag av sin formalkompetanse, uavhengig av hvilke fag, skoletrinn eller skoleslag det undervises i. Er man for eksempel tilsatt for å undervise i matematikk på ungdomstrinnet, og tar videreutdanning i matematikk på universitetsnivå, skal man automatisk få lønnsopprykk i tråd med den nye kompetansen. Har man lektorutdanning skal man innplasseres i stillingskoden for lektorer selv om man underviser på ungdomstrinnet. Avlønningen av undervisningspersonell har vært basert på kompetanselønssystemet helt siden den gang. Det er i den foreliggende saken ikke nødvendig å gå inn på alle sider av dette lønssystemet.

(16) I «Lønnsregulativ for lærere i folkeskolen og framhaldsskolen med departementets merknader» for tariffperioden 1964–1966 het det om kompetanselønssystemet:

«Del C. Lønnsbestemmelser

Under utarbeidelse av det nye lønnsregulativet la departementet til grunn prinsipp om samme lønn for lærere med samme utdanningskompetanse uansett om de arbeider i det ene eller andre skoleslag eller skoletrinn som regulativet omfatter. Dette ble i prinsippet godtatt av partene under lønnsforhandlingene. Selve lønsplasseringen ble det imidlertid ikke oppnådd enighet om, så dette spørsmålet ble lagt frem for Statens lønnsutvalg, som la fram sine

kjennelser høsten 1962. Lønnsutvalget bygget da på det prinsipp partene var blitt enige om og fastsatte en lønnsstige for lærere, en for lærere med 1. utdanningsopprykk, en for adjunkter uten cand.mag.-eksamen, en for adjunkter med cand.mag.-eksamen og en for lektorer. For hver gruppe ble det fastsatt en lønnsstige, og denne gjelder da i de skoleslag som regulativer omfatter. For å kunne fastsette en læreres lønn etter det nye lønnsregulativ må en altså først bringe på det rene hvilken kompetanse han har. Fastsettingen av kompetansen skjer i henhold til «lov om utdanningskrav for lærerar» og skal alltid foretas av Kirke- og undervisningsdepartementet, Lærerutdanningskontoret. (Når det gjelder 1. opprykk viser vi til side 27 hvor det heter at skoledirektøren tar avgjørelsen.) Når læreren har fått fastsatt sin kompetanse, finner man hans lønn direkte etter tabellene ved å se på det trinn han etter sin ansiennitet befinner seg på den lønnsstige som er fastsatt for lærere med hans status.»

- (17) Lønnsregulativet tabell 1 C «Lærere» i denne avtalen var inndelt i undervisningsstillingene lærer, adjunkt, adjunkt med cand. mag.-eksamen og lektor. Lønnsinnplasseringen fulgte av stillingskoden for hver av disse stillingskategoriene. I tillegg var det en særlig stillingskode for «Lærer uten godkjent utdanning».

- (18) Rundskriv fra Kirke- og undervisningsdepartementet 25. april 1964 til skoledirektørene og skolestyrene mm. omhandlet «Utdanningskrav og lønn for midlertidig undervisningspersonell i skolen». Her heter det:

«1. For midlertidig tilsetting eller vikartjeneste ved skoler som går inn under § 1 i lov 16. juni 1961 om utdanningskrav for lærere i skolen gjelder ikke de krav til faglig og pedagogisk utdanning som er fastsatt i loven, jfr. § 2. Når det gjelder lønn for midlertidig tilsatte og vikarer, må imidlertid også denne fastsettes på grunnlag av vedkommendes utdanning, og med de krav for øye, som gjelder for fast tilsetting.

2. Den som fyller de faglige krav til faglærer-, adjunkt-, eller lektorutdanning etter §§ 3, 11 eller 12 i loven, og har fag som er med i lærerplanen for vedkommende skoleslag, (jfr. Rundskriv av 10. juli 1963 nr. 1-T-1963 og «Norsk skole nr. 13-1963») kan likevel – ved midlertidig tilsetting eller vikartjeneste – få lønn som om han hadde fullført sin utdanning. Lærer med lærerprøve eller faglærerutdanning, men som ikke har godkjent spesialpedagogisk utdanning, kan på samme måte, ved midlertidig tilsetting eller vikartjeneste i spesialskolen, inntil videre få lønn som om han hadde fullført sin spesialutdanning.

3. Den som har magistergrad eller teologisk, sosialøkonomisk eller juridisk embetseksamen fra norsk universitet, kan få lønn som lektor når vedkommende er tilsatt som midlertidig timelærer i sitt spesialfag og på skoletrinn hvor lektor kan undervise i vedkommende fag. Det samme gjelder for handelsdiplomlærer med eksamen fra Norges handelshøgskole, når vedkommende underviser i handelsfag utenfor de skoleslag hvor slik utdanning gir spesiell lektorkompetanse.

4. Den som underviser i skolen uten å ha lærer-, faglærer-, adjunkt-, lektor- eller tilsvarende godkjent utdanning – og som heller ikke kommer inn under punktene 2 og 3 ovenfor, skal ha lønn som lærer uten godkjent utdanning (i folkeskolen og framhaldsskolen: lønnsklasse 11, etter 1 års tjeneste lønnsklasse 12,0; i øvrige skoleslag: læreres grunnlønn). I enkelte skoleslag kan lønnsinnplasseringen ved vikariat eller midlertidig tilsetting i helt spesielle tilfeller fastsettes særskilt av Kirke- og undervisningsdepartementet.»

- (19) Punkt 2 i dette rundskrivet inneholdt den såkalte «sikringsbestemmelsen». Det følger av denne at undervisningspersonell som fyller de faglige kravene til en undervisningsstilling kan tilsettes midlertidig eller i et vikariat selv om vedkommende ikke oppfyller de pedagogiske kravene til stillingen, og avlønnes som om kravene til

pedagogisk utdanning var oppfylt. Innholdsmessig tilsvarer punkt 2 i all hovedsak bestemmelsen i vedlegg 2 til gjeldende overenskomst, punkt 7960

Undervisningsstillinger uten godkjent utdanning, annet avsnitt.

- (20) Lønnsregulativet for lærere i HTA for perioden 1. mai 1970–30. april 1971 fulgte samme system som regulativet for tariffperioden 1964–1966 med egne stillingskoder for lærer, lærer med opprykk, adjunkt og lektor. Lærer uten godkjent utdanning var plassert i egen stillingskode som lød:

«Lærere uten godkjent utdanning i folke- og framhaldsskolen lønnes i lønnsklasse 12,

...

Lærere uten godkjent utdanning i andre skoleslag under Allmennskoleavdelingen lønnes i lønnsklasse 13.»

- (21) Likelydende bestemmelser gjaldt for tariffperioden 1. mai 1972–30. april 1973.

- (22) Ny lov om lærerutdanning 8. juni 1973 (lærerutdanningsloven) videreførte i § 5 første ledd kravene fra tidligere lov om at man måtte være utdannet lærer, adjunkt eller lektor for å undervise i grunnskolen og den videregående skolen. For å kunne tilsettes i en av disse undervisningsstillingene het det i § 5 annet ledd:

«For tilsetjing i dei ulike stillingar krevst slik utdanning som fastsatt i §§ 13-15, jfr. § 10. Når det gjeld mellombels tilsetjing eller vikarteneste, kan det gjerast unntak frå lova, jfr. § 12 nr. 2.»

- (23) Kapittel III §§ 6–8 hadde bestemmelser om utdanningskrav for lærer, adjunkt og lektor. Det fulgte av § 12 nr. 2 at disse utdanningskravene «ikkje gjeld for mellombels tilsette og vikarer». Kapittel IV regulerte kravene til utdanning for å undervise i de ulike skoleslagene, i grunnskolen, på folkehøyskole og i videregående skole.

- (24) Lærerutdanningsloven medførte ingen endringer i overenskomsten for perioden 1. mai 1973–30. april 1974. I juli 1974 skrev departementet en kommentar til lønnsregulativ for lærere hvor det blant annet uttales:

«Lønn etter kompetanse.

For tiden finnes det lønnsstige for lærere, en for lærere med 1 utdanningsopptrykk, en for adjunkter og en for lektorer. For hver gruppe er det bare fastsatt en lønnsstige, og denne gjelder da i de skoleslag som regulativet omfatter. For å kunne fastsette en læreres lønn etter lønnsregulativet må en altså først bringe på det rene hvilken kompetanse han har. Fastsetting av kompetanse skjer i henhold til «lov om utdanningskrav for lærarar». Når læreren har fått fastsatt sin kompetanse finner man hans lønn direkte etter tabellen ved å se på det trinn han etter sin ansiennitet befinner seg på, den lønnsstige som er fastsatt for lærere med hans status.»

- (25) Avlønning basert på stillingskodene lærer, adjunkt og lektor ble videreført i de etterfølgende overenskomstene, i tillegg til en egen stillingskode for «lærere uten godkjent utdanning» i lønnsregulativet.
- (26) 9. juni 1987 kom ny forskrift til lærerutdanningsloven, «Forskrift om lærer-, adjunkt- og lektorutdanning for skoleslag som omfattes av § 1 nr. 1 i lov om lærerutdanning» (lærerutdanningsforskriften). Med denne ble utdanningskravene for lærer, adjunkt og lektor tatt ut av loven og flyttet over til forskriften. Dette medførte ingen materiell endring av kravene til utdanning for å undervise i skolen. Forskriftsendringen førte heller ikke til endringer i tariffreguleringen av lærernes lønnssystem.
- (27) I 1998 ble lærerutdanningsloven erstattet av lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa av 17. juli 1998. Samtidig ble det gitt ny forskrift som blant annet videreførte reglene om krav til utdanningsnivå for lærer, adjunkt og lektor.
- (28) Om kravet til kompetanse for utdanningspersonell het det i loven § 10-1:
- «Den som skal tilsetjast i undervisningsstilling i grunnskolen og i den vidaregåande skolen, skal ha relevant fagleg og pedagogisk kompetanse».
- (29) Paragraf 10-6 åpner, i likhet med den forutgående opplæringsloven, for at søkere på undervisningsstillinger som ikke fyller disse kravene kan tilsettes midlertidig, men da i en begrenset tidsperiode. Med mindre det er avtalt en kortere tilsettingsperiode skal denne vare frem til 31. juli.
- (30) Forskriften til videreførte i kapittel III–V kravene til utdanningsnivå for lærer, adjunkt og lektor som fulgte av den tidligere forskriften. Kravene for å bli tilsatt i grunnskolen og vidaregåande skole i kapitel VI til VIII var i stor grad uendret.
- (31) Loven av 1998 førte heller ikke til endringer i tariffreguleringen mellom partene av betydning for saken. I tariffavtalen for perioden 15. juli 2000–1. september 2001 ble lønnskoden «lærer uten godkjent utdanning» endret til «Undervisningspersonell uten godkjent utdanning», og det ble innført en ny kode for «Undervisningspersonell uten godkjent pedagogisk utdanning» med følgende merknad: «Midlertidig tilsatte som fyller faglige, men ikke pedagogiske krav innplasseres i kode 1424».
- Sistnevnte var stillingskoden for undervisningspersonell som ble omfattet av sikringsbestemmelsen. Tilsvarende ble videreført i tariffavtalen for perioden 1. mai 2000–30. april 2002.

- (32) I St.meld. nr. 16 (2001–2002) om kvalitetsreformen og ny lærerutdanning heter det blant annet på side 32:

«Departementets vurdering er at det bør være flere veier til høyere grads lærerutdanning. Disse kan blant annet være:

- 5-årig løp der praktisk-pedagogisk utdanning og fagstudium er integrert i en modell som omfatter en 3-årig bachelorgrad og en 2-årig mastergrad.
- Praktisk-pedagogisk utdanning i etterkant av en disiplinbasert bachelor- og mastergrad. For disse studentene blir veien til læreryrket seks år.»

- (33) Som en følge av kvalitetsreformen ble kapittel 14 i opplæringsforskriften endret i 2002. Kravene til å bli godkjent som lærer, adjunkt og lektor ble tatt ut av forskriften. I høringsbrevet fra Utdannings- og forskningsdepartementet 11. april 2002 het det om denne endringen:

«Vedlagt følger utkast til nye kompetanseforskrifter for undervisningspersonalet og rektorer. Forslaget er i tråd med Regjeringens målsetting om regelverksforenkling. Foruten en forenkling av de materielle bestemmelsene, er det også foretatt en deregulering av forskriften.

...

Titlene lærer, adjunkt og lektor er i dag både uttrykk for kompetanse og er således både en yrkestittel og en stillingsbetegnelse i hovedtariffavtalen som fastsetter en lærers lønn. Dagens regler har ikke et klart skille mellom krav til kompetanse for å tilsettes i undervisningsstilling – som er forskrift med hjemmel i opplæringsloven § 10-1 og tariffavtalens regler om avlønning av undervisningspersonalet. Når tariffavtalen baserer seg på yrkestitler ved fastsetting av lønn, innebærer dette at en endring av høyskolens regler om grader eller vekttall automatisk kan føre til en lønnsendring for en eller flere lærere. De fleste henvendelser til departementet vedrørende lærerkompetanse gjelder ikke spørsmålet om vedkommende er kvalifisert for tilsetting, men om hvordan vedkommende skal avlønnes. Forskriften opprettholder stillingstitlene lærer, adjunkt og lektor som en normalordning, men fører ikke til sammenblanding av kompetanse og lønn. Vi endrer ikke på tariffavtalens innhold.»

Det forhold at forskriften er så detaljert i sin oppramsing av utdanninger som godkjennes under de ulike yrkestitlene, gjør at forskriften fort blir foreldet ettersom nye fag og/eller fagkombinasjoner kommer til.»

- (34) Selv om forskriften ikke lenger regulerte krav til utdanning for stillingskategoriene lærer, adjunkt og lektor, fulgte det likevel av § 14-9 at stillingene i grunnskolen fortsatt normalt skulle være lærer, adjunkt eller lektor.
- (35) Når det gjelder betydningen av denne endringen for innplasseringen i lønnsregulativet for undervisningspersonell heter det i brev fra Kirke- og undervisningsdepartementet til Akershus fylkeskommune 22. oktober 2002:

«Selv om tidligere kapittel 14 i forskrift til opplæringslova er opphevet fra 1.8.02 endrer ikke dette grunnlaget for lønnsinnplasseringen i de forskjellige stillingskoder i lønnsplan 17.165 (undervisningsstillinger) da bestemmelsene i forskriften har vært forutsetningen for de tariffavtaler som har vært inngått. Det vil, etter departementets vurdering, derfor være tariffstridig i inneværende tariffperiode, eller til de sentrale partene blir enige om noe annet, å lønnsinnplassere lærere lavere enn de etter sin kompetanse ville hatt krav på etter den gamle forskriften.»

- (36) I rundskriv F-025 fra Utdannings- og forskningsdepartementet 10. desember 2003 heter det videre om innplasseringen av undervisningspersonell:

«Forskriften sier ikke noe om hva som er utdanningskravene til stillingstitlene «lærere», «adjunkt» og «lektor». Så lenge tariffpartene ikke har forhandlet frem nye bestemmelser om krav knyttet til de ulike stillingsbetegnelsene, må skoleeier ta utgangspunkt i de beskrivelsene som går frem av den tidligere forskriften og eksisterende tariffbestemmelser. Arbeidstakere som fyller de kompetansekravene som tidligere var fastsatt for de ulike stillingsbetegnelsene har, så lenge ikke annet er bestemt, krav om å bli innplassert i samsvar med dette. Den nye forskriften gir imidlertid arbeidsgiveres større fleksibilitet i forhold til å vurdere innplassering der kompetanse og dermed lønnsinnplassering ikke går klart frem av den gamle forskriften.»

(37) **Tariffreguleringen etter 2004**

- (38) Fra 1. mai 2004 overtok KS forhandlingsansvaret fra staten for undervisningspersonalet i grunnskolen og den videregående skolen. Under tariffforhandlingene i 2004 ønsket KS å erstatte kompetanselønnsystemet for undervisningspersonell med det lønssystemet som var gjeldende i kommunal sektor ellers. Unio fremmet forslag om å videreføre kompetanselønnsystemet. Partene kom ikke til enighet og oppgjøret gikk til mekling. Det fremgår av møteboken fra meklingen at partene ble enige om følgende:

«a) Kompetanseordning

Partene er enige om at gjeldende kobling mellom den tidligere kompetanseforskriften og de utdanningene den beskriver i henhold til stillingsregulativet i statens hovedtariffavtale skal følges i tariffperioden.»

- (39) I tillegg til en videreføring av kompetanselønnsystemet, ble partene enige om å nedsette et partssammensatt utvalg som skulle «utrede hvordan lønssystemet for lærere bør være for å ivareta skolens behov for kompetanse og kvalitetsutvikling samtidig som skolen skal utvikles som en attraktiv arbeidsplass».
- (40) Overenskomsten 1. mai 2004–30. april 2006 punkt 4 C ble ikke endret ut over at de enkelte undervisningsstillinger fikk tilsvarende stillingskoder som de har i dag. I note til stillingskoden «Lærer uten godkjent utdanning» fremgår det at dette er lærere som «ikke fyller kravet til kompetanse iht. kompetanseforskriften før 01.08.2002».
- (41) I KS' infoserie for undervisningspersonell 3. juni 2004 heter det blant annet om dette oppgjøret:

«Sentrale lønns- og stillingsregulativ er inndelt i tre underkapitler. *Kapittel 4 A Forhandlingsbestemmelser* gjelder alle i sentrale lønns- og stillingsregulativ, også de som arbeider i skoleverket. *Kapittel 4 C Undervisningsstillinger i skolen* inneholder minstelønnsnivåer for de ulike lærekategoriene 0, 4, 8, 10 og 16 år. I denne tariffperioden er det fortsatt den enkelte læreres utdanningslengde som avgjør innplasseringen i

lønnsregulativet. Lærere uten godkjent faglig og pedagogisk utdanning (tidligere stillingskode 1423 og 1424) lønnes som fagarbeidere i Kapittel 4 B.»

- (42) I tråd med avtalen ble det nedsatt et partssammensatt utvalg bestående av representanter fra KS, Unio, LO Kommune og YS-K. Unio var representert med nestlederen og forhandlingssjefen i Utdanningsforbundet. I rapporten fra utvalget, datert 30. januar 2006, under Historikk, punkt 1.1 Undervisningspersonalets lønssystem, heter det blant annet:

«Til og med 31.07.99 var kravene til kompetanse for undervisningspersonalet regulert i «Forskrift om lærer-, adjunkt og lektorutdanning for skoleslag som omfattes av § 1 nr. 1 i lov om lærerutdanning». Denne ble i hovedsak videreført som forskrift til kap. 14 i opplæringslova da denne avløste grunnskolelova og lov om videregående opplæring 01.08.99.

Forskriftens kapittel III, IV og V fastsatte kravene for å bli godkjent som lærer, adjunkt og lektor. Kapittel VI, VII og VIII fastsatte krav for tilsetting i henholdsvis grunnskolen (barnetrinn og ungdomstrinn), videregående skole – allmennfag og videregående skole – yrkesfag.

I skoleverket har det vært nær sammenheng mellom forskriftens krav til utdanning og lønsplassering. Lønsplasseringen som lærer, adjunkt og lektor fulgte reglene i forskriften uten vurdering av utdanningens relevans i forhold til den undervisningen vedkommende skulle utføre. Imidlertid må lærer, adjunkt og lektor ha en utdanning som er relevant for det skoleslag og på det trinn vedkommende tilsettes.

...

1.2.1 Lønssystemet i KS området 2004–2006

Lønssystemet for undervisningspersonalet var sentralt tema ved hovedtariffoppgjøret pr. 01.05.04. I riksmeklingsmannens møtebok fra oppgjøret ble det i pkt 9 a nedfelt:

«a) Kompetanseordning

...

Fra 01.05.04 ble kap 4 inndelt i kap 4 B og C. Stillinger i kap 4 B er knyttet til stillingens etterspurte krav til kompetanse. Kap 4 C tar utgangspunkt i arbeidstakers formelle kompetanse og er ikke direkte knyttet til stillingens krav til kompetanse. Imidlertid må undervisningspersonalet ha den nødvendige kompetanse i henhold til kompetanseforskriften for å kunne bli tilsatt.»

- (43) I tariffoppgjøret i 2006 fremmet KS forslag om at «ved tilsetting i undervisningsstilling skjer lønnsfastsettelse lokalt etter undervisningsbehov og kompetansevurdering i forhold til fullført pedagogisk og faglig utdanning». Unio og LO fremmet krav om et nytt vedlegg 6 til overenskomsten. Dette inneholdt stillingskodene for de ulike undervisningsstillingene i lønnsregulativet punkt 4 C, og var i hovedsak likelydende med gjeldende vedlegg 2. Det fulgte av kravet at stillingskode 7960, lærer uten godkjent utdanning, fortsatt bare skulle stå i punkt 4 C med følgende note:

«Lærer uten godkjent utdanning innplasseres i stillingskode 7960 med minstelønn som fagarbeider.»

- (44) Også dette oppgjøret gikk til mekling, og det fremgår av møteboken at partene ble enige om en ny avtale i tråd med forslaget fra Unio og LO. I B-rundskriv B/05-2006 Tariffoppgjøret 2006–SFS 2213 undervisningspersonalet i kommunal og fylkeskommunal grunnopplæring, kommenterer KS oppgjøret slik:

«Tilsatte i undervisningsstillinger innplasseres i stillingskodene i HTA kap. 4 c på grunnlag av normert studietid. Innplassering i de forskjellige stillingskodene forutsetter fullført faglig og pedagogisk utdanning.

De som fyller de faglige kravene (men mangler kun pedagogisk utdanning), og har fag som er med i lærerplanen for vedkommende skoleslag, får minstelønn som om vedkommende hadde fullført utdanningen i sin helhet. Dette gjelder lønn som lærer, adjunkt og lektor. Lønn som adjunkt med tilleggsutdanning og lektor med tilleggsutdanning forutsetter fullført både faglig og pedagogisk utdanning.»

- (45) Under oppgjøret i 2008 fremmet KS krav om endringer i vedlegg 6. Dette gikk ut på at det i første og andre avsnitt i vedlegg 6 skulle vises til forskrift til opplæringsloven kapittel 14. Kravet ble begrunnet med at dette «ville gjøre bestemmelsene mer forståelige».
- (46) Unio avviste forslaget og vedlegg 6 ble videreført uendret i perioden 1. mai 2006–30. april 2008. KS fremmet liknende krav til endringer av vedlegg 6, med samme begrunnelse, i tariffoppgjørene i 2010, 2012 og 2014, uten at det førte frem.
- (47) **Bakgrunn for saken**
- (48) Tvisten har bakgrunn i to saker i henholdsvis Sør-Aurdal og Birkenes kommune. Begge kommunene hadde utlyst lærerstillinger, men ikke fått søkere som oppfylte kravene for å bli tilsatt i de aktuelle stillingene. I begge tilfellene ble det tilsatt lærer med fag og PPU. Disse ble tilsatt midlertidig fordi de ikke oppfylte de faglige kravene til å undervise i de fagene stillingene omfattet. I Sør-Aurdal ble vedkommende lærer innplassert i stillingskode 7960. Læreren i Birkenes kommune ble innplassert som lektor i kode 7966, men med en presisering fra kommunen om at dette etter deres syn var feil kode, og at riktig stillingskode egentlig var 7960.
- (49) Tvisten i Sør-Aurdal kommune ble forhandlet lokalt 23. juni 2021. I protokoll fra de sentrale tvisteforhandlingene 30. september 2021 og 5. april 2022 heter det:

«Kort om sakens bakgrunn:

Et medlem av Utdanningsforbundet, AH har følgende utdanning: Bachelor i idrett (180 studiepoeng) og praktisk pedagogiskutdanning (PPU) (60 studiepoeng). Sør-Aurdal kommune hadde i 2017 ledig fast undervisningsstilling på en liten fådelt skole. De lyste ut etter lærer med videreutdanning i engelsk, men fikk ingen søkere med denne kompetansen. AH ble derfor den 12.07.2017 tilsatt i midlertidig stilling med hjemmel i opplæringsloven § 10-6. Arbeidsgiver innplasserte henne i stillingskode 7960.

Utdanningsforbundets anførsler:

Utdanningsforbundet anfører at innplasseringen i stillingskode 7960 *lærer uten godkjent utdanning* er feil, og i strid med HTA vedlegg 2. Med sin utdanning skal AH innplasseres i stillingskode 7962 adjunkt.

Utdanningsforbundet anfører at tilsatte i faste og midlertidige undervisningsstillinger skal innplasseres ut fra sin faglige og pedagogiske utdanning, uavhengig av skoleslag vedkommende er tilsatt i eller fag den tilsatte underviser i.

KS' anførsler:

Innplassering i stillingskodene 7961 lærer, 7962 adjunkt, 7963 adjunkt med tilleggsutdanning, 7965 lektor og 7966 lektor med tilleggsutdanning forutsetter at læreren har relevant faglig og pedagogisk kompetanse, jf. opplæringsloven § 10-1. Lærere som ikke fyller de faglige og/eller pedagogiske kravene for tilsetting i undervisningsstilling, skal tilsettes midlertidig med hjemmel i opplæringsloven § 10-6 eller 10-6a, og innplasseres i stillingskode 7960 undervisningsstilling uten godkjent utdanning.

Partene kom ikke til enighet.»

- (50) Det ble forhandlet lokalt i Birkenes kommune 5. november 2024 uten å oppnå enighet. Protokollen fra tvistemøte 4. februar 2025 mellom de sentrale partene lød:

«Utdanningsforbundets anførsler:

Saken gjelder innplassering og avlønning av lærere med godkjent faglig pedagogisk utdanning fra universitet eller høyskole. Et medlem av Utdanningsforbundet, JS, har følgende utdanning: bachelor i idrett og kroppsøving, master i læring og undervisning, PPU samt studiepoeng i samfunnsvitenskap. Skoleåret 2022/23 ble JS ansatt som vikar og senere med fast tilsetting på 5. trinn fra høsten 2023. Kommunen viste til at JS ikke hadde formell utdanning i alle fag kommune benyttet han i. Etter kommunikasjon med Utdanningsforbundet i Birkenes valgte kommunen likevel å innplassere JS i stillingskode 7966 (lektor med tillegg) med følgende presisering:

«Kommunen er uenig i prinsippet som ligger til grunn for Utdanningsforbundets krav for JS om stillingskode 7966 Lektor med tilleggsutdanning».

og:

«Hvis kommunen hadde gjort det vi oppfatter som formelt riktig, å gi ham en stillingskode som ikke innebærer en godkjenning av den faglige og pedagogiske utdanningen, hadde vi ikke gitt oss i denne saken.»

I det lokale 7.1 møtet ble de lokale partene ikke enige om hva som var riktig avlønning av JS og lærere i lignende situasjon.

De sentrale partene er etter det Utdanningsforbundet forstår enige om avlønnen av fast ansatte lærere, som i saken i Birkenes kommune (JS). Når det gjelder fast ansatte lærere er partene enige i at læreren skal innplasseres og lønnes ut fra sin faglige og pedagogiske utdanning, uavhengig av hvilket skoleslag, trinn eller fag arbeidsgiver velger å benytte læreren i. I saken fra Birkenes er det riktig å lønne og innplassere arbeidstakeren som lektor med tillegg (stillingskode 7966) etter HTA vedlegg 2 i hele stillingen og så lenge han er fast ansatt, selv om kommunen valgte og velger i fremtiden å benytte læreren i for eksempel fag han ikke har utdanning i.

Uenigheten mellom de sentrale partene gjelder midlertidig ansatte lærere. Utdanningsforbundets syn er:

Utdanningsforbundet mener det ikke er grunnlag for å skille mellom faste og midlertidige ansatte lærere når det gjelder avlønnen etter HTA vedlegg 2, kompetansesystemet.

Fag og PPU fra Universitet eller Høyskole oppfyller tariffavtalens krav til «godkjent faglig og pedagogisk utdanning fra universitet eller høyskole». Også midlertidig ansatte lærere med slik lærerutdanning skal derfor lønnes og innplasseres etter sin faglige og pedagogiske utdanning, uavhengig av skoleslag, trinn eller fag arbeidsgiver velger å benytte læreren i.

Det er ingen kobling mellom hovedtariffavtalens krav til «godkjent faglig og pedagogisk utdanning» og den vurderingen arbeidsgiver foretar ved ansettelse etter forskrift til opplæringsloven.

KS' anførsler:

KS har ikke vurdert nærmere de faktiske forholdene i saken i Birkenes kommune, ut over å konstatere at de lokale partene er enige i innplasseringen av den aktuelle læreren.

KS er grunnleggende uenig i Utdanningsforbundets inngang til problemstillingen. Det er hvorvidt en lærer fyller opplæringslovens og opplæringsforskriftens kompetansekrav for tilsetning i den aktuelle undervisningsstilling som er avgjørende for stillingskodeinnplassering – ikke tilsetningsformen.

Innplassering i stillingskode 7961 lærer, 7962 adjunkt, 7963, adjunkt med tilleggsutdanning, 7965 lektor og 7966 lektor med tilleggsutdanning forutsetter at læreren ved tilsetning har «relevant lærerutdanning», jf. oppl. § 17-3 første ledd, spesifisert i forskrift til opplæringsloven kap. 12.

Lærere som ikke fyller de faglige og/eller pedagogiske kravene for tilsetning i undervisningsstilling, må tilsettes enten på vilkår, jf. oppl. § 17-3 annet ledd, eller midlertidig fram til 31. juli, jf. oppl. § 17-3 tredje ledd, og følgelig innplasseres i stillingskode 7960 undervisningsstilling uten godkjent utdanning.»

- (51) Utdanningsforbundet tok ut stevning for Arbeidsretten 6. mai 2025. KS innga tilsvaer 20. juni 2025. Saken var opprinnelig berammet til januar 2026, men ble omberammet etter ønske fra KS. Hovedforhandling ble gjennomført 19.–21. mai 2026. To parter og tre vitner avga forklaring. Norsk Lektorlag innga skriftlig innlegg i saken, jf. tvisteloven § 15-8. Det ble for øvrig fremlagt slik dokumentasjon som fremgår av rettsboken.
- (52) **Partenes påstandsgrunnlag og påstander**
- (53) *Utdanningsforbundet* har i korte trekk anført:
- (54) Faste og midlertidig ansatte med fag og PPU fra universitet eller høyskole skal innplasseres i en av stillingskodene 7962, 7963, 7965 eller 7966 avhengig av sin utdanning. Disse har godkjent faglig og pedagogisk utdanning og skal derfor ikke innplasseres i stillingskode 7960. Denne forståelsen støttes av Lektorlaget. Partene er enige om at tilsatte i fast stilling med fag og PPU skal avlønnes i tråd med sin kompetanse.
- (55) Saksøktes forståelse bryter med forutsetningene bak kompetanselønnssystemet. Kompetanselønnssystemet går tilbake til 1960-tallet. Ved hvert lønnsoppgjør siden den gang og frem til i dag har partene stadfestet at undervisningspersonell skal lønnes på grunnlag av sin kompetanse, uavhengig av skoleslag, trinn og fag.
- (56) Det er ikke holdepunkter for at «godkjent faglig og pedagogisk utdanning» forutsetter at man oppfyller kompetansekravene for å bli tilsatt fast i en undervisningsstilling. Bestemmelsen legger til grunn at det har skjedd en tilsetning, men stiller ingen krav til ansettelsesform.

- (57) Kravet til «godkjent» utdanning må forstås som et krav om å ha fullført slik utdanning som er omtalt i hver enkelt stillingskode. Dette er oppfylt for undervisningspersonell som har gjennomført en rammeplanstyrt utdanning som PPU. Det følger av PPU-forskriften § 6 at for å bli opptatt i dette studiet må man ha bachelor- eller mastergrad i ett relevant fag som gir kompetanse til å undervise. Denne forståelsen har støtte i de øvrige bestemmelsene i vedlegg 2, hvor det fremgår at partene har vært opptatt av lærerutdanningen som sådan, og ikke dens relevans for skoleslag, trinn og fag.
- (58) En stor andel av undervisningspersonalet i skolen har den utdanningen denne saken gjelder, og det er vanlig at lærere underviser i fag de ikke har utdanning i. Et system hvor de skal få «blandet» avlønning vil uthule automatikken i kompetanselønnssystemet.
- (59) Det har ikke vært kobling mellom lovens krav til kompetanse for å bli tilsatt i fast lærerstilling og innplasseringen i lønnsregulativet for lærere. Lov om utdanningskrav for lærere i skolen fra 1961 hadde et klart skille mellom kravene til utdanning for hver av stillingskategoriene lærer, adjunkt, lektor og faglærer, og kravene til utdanning for å kunne tilsettes i det enkelte skoleslag. Stillingskodene i tariffavtalens lønnsregulativ forholdt seg til disse stillingskategoriene og ikke til vilkårene for fast tilsetting. «Lærer uten godkjent utdanning» gjaldt for tilsatte som ikke tilfredsstilte utdanningskravene for å bli godkjent som henholdsvis lærer, adjunkt eller lektor.
- (60) Denne forståelsen har støtte i departementets rundskriv fra 1964. Her fremgår det i punkt 1 at midlertidig tilsatte og vikarer ikke trenger å oppfylle tilsetningskravene for fast ansettelse. De skal likevel lønnes på grunnlag av sin utdanning. Punkt 4 regulerer tilsatte som ikke oppfyller utdanningskravene for lærer, adjunkt eller lektor og som skal innplasseres i lærerkoden «Lærer uten godkjent utdanning». Det samme følger forutsetningsvis av sikringsbestemmelsen i punkt 2. Det gir ikke mening at tilsatte som kun tilfredsstiller kravene til faglig kompetanse skal få full uttelling lønnsmessig, mens de med godkjent, men «feil» utdanning skal få fagarbeiderlønn.
- (61) Dette systemet er videreført i de etterfølgende overenskomstene mellom 1970 og 2004. Loven om lærerutdanning fra 1973 opprettholdt skillet mellom krav til utdanning for å bli lærer, adjunkt og lektor, og kravene for å bli tilsatt i de enkelte undervisningsstillingene. Det samme gjorde lærerutdanningsforskriften fra 1987 og

opplæringsloven av 1998 med forskrifter. Disse endringene i lov og forskrift førte ikke til endringer i de aktuelle lønnsbestemmelsene i overenskomsten.

- (62) Da kravene for å bli godkjent som henholdsvis lærer, adjunkt og lektor ble fjernet fra forskriften i 2002 ble heller ikke overenskomsten endret. Kravene til utdanning for å bli tilsatt i undervisningsstilling i de enkelte skoleslag og fag ble fortsatt regulert av forskriften. Det fremgår klart av høringsbrevet til den nye forskriften at man ikke «endrer på tariffavtalens innhold». Dette kom også til uttrykk i brev til Akershus fylkeskommune 22. oktober 2002 om det samme temaet.
- (63) Denne forståelsen fremgår også av protokoll mellom partene fra tariffrevisjonen i 2004. Det uttales her at «partene er enige om at gjeldende kobling mellom den tidligere kompetanseforskriften og de utdanningene den beskriver i henhold til stillingsregulativet i statens hovedtariffavtale skal følges i tariffperioden». Dette er også kommet til uttrykk i note til stillingskoden «lærer uten godkjent utdanning» hvor det er vist til at dette er lærer som ikke fyller kravet til kompetanse i henhold til kompetanseforskriften før 01.08.2002.
- (64) Slik var tariffreguleringen da KS overtok forhandlingsansvaret i 2004. KS fremmet da krav om at lønnsfastsettelsen for undervisningspersonell skulle knyttes opp mot kravene i opplæringsloven og opplæringsforskriften. Dette ble tilbakevist av Utdanningsforbundet.
- (65) Under oppgjøret i 2006 la Unio frem et forslag til nytt vedlegg 6. Innholdsmessig avvek ikke dette fra den tidligere tariffreguleringen mellom partene og var en videreføring av kompetanselønnssystemet. KS på sin side fremmet krav om å knytte lønnsfastsettelsen til undervisningsbehov og kompetansevurdering, uten at dette ble tatt til følge.
- (66) KS har i de etterfølgende oppgjørene kommet med liknende krav. Dette er hver gang blitt tilbakevist av Utdanningsforbundet.
- (67) KS forståelse innebærer at lærernes lønn avhenger av de til enhver tid gjeldende krav for å bli tilsatt i skolen, herunder den enkelte rektors vurdering av skolens kompetansebehov. Det følger av Arbeidsrettens praksis at det har formodningen mot seg at dette har vært partenes intensjon. Særlig gjelder dette når det nærmere innholdet av overenskomsten som her hviler på en forskrift det ikke er vist til direkte i overenskomsten.

(68) KS har vist til sin rådgivning til kommunene gjennom mange år om dette spørsmålet. Det kan ikke tillegges vekt. Utdanningsforbundet har ikke hatt mange saker om det aktuelle spørsmålet. Dette viser at det bare unntaksvis skjer at tilsatte med fag og PPU ikke får lønn basert på godkjent utdanning.

(69) Det er nedlagt slik påstand:

«Faste og midlertidige ansatte i undervisningsstilling med fag og praktisk-pedagogisk utdanning (PPU) fra universitet eller høyskole oppfyller kravet til «godkjent faglig og pedagogisk utdanning fra universitet eller høgskole» i hovedtariffavtalen mellom KS og Utdanningsforbundet vedlegg 2, og skal lønnes og innplasseres i stillingskodene 7962, 7963, 7965 eller 7966 etter sin utdanning. Dette gjelder uavhengig av hvilket skoleslag og trinn vedkommende ansettes i og hvilket fag læreren underviser i.»

(70) KS har i korte trekk anført:

(71) «Godkjent faglig og pedagogisk utdanning» viser tilbake til den utdanningen som er godkjent for å kunne tilsettes fast i en undervisningsstilling. Hadde partene ment at det var tilstrekkelig å ha «fullført» en rammeplanstyrt utdanning ville det vært naturlig at de hadde skrevet det. Det var Utdanningsforbundet som førte avtaleteksten i pennen, og som må bære risikoen for eventuelle uklarheter. Tvisten gjelder et begrenset antall lærere.

(72) Kravene til relevant utdanning følger av lov og forskrift, og oppfyller man disse kravene har man en godkjent faglig og pedagogisk utdanning og kan bli tilsatt i en lærerstilling. Det tariffavtalte begrepet «godkjent faglig og pedagogisk utdanning» hører naturlig sammen med kravene for tilsetting i loven og forskriften. Mangler man den faglige og pedagogiske utdanningen som kreves for å bli tilsatt, er det naturlig å bruke begrepet «undervisningspersonell uten godkjent utdanning», jf. stillingskode 7960.

(73) Saksøktes tolkning har støtte i tariffhistorien. Lønnssystemet i overenskomsten har røtter tilbake til lærerorganisasjonenes avtale med staten på 60-tallet og lov om utdanningskrav for lærere fra 1961. Kravene i § 2 i loven for å bli tilsatt i stillingskategorien lærer, adjunkt og lektor var direkte koblet til lønnsregulativets stillingskoder. De som oppfylte lovens kompetansekrav for å bli tilsatt i en av disse undervisningsstillingene ble innplassert i den relevante stillingskoden i regulativet. Tilfredsstilte man ikke disse kravene kunne man tilsettes midlertidig eller i et vikariat, og ble da innplassert i lønnsregulativet under koden «lærer uten godkjent utdanning. Dette gjaldt typisk faglærer eller timelærer som underviste i fag de ikke hadde spesialutdanning i.

- (74) Koblingen har også holdepunkter i departementets rundskriv fra 1964 hvor det fremgår at en lærer som tilsettes midlertidig fordi vedkommende ikke har godkjent utdanning, skal innplasseres i stillingskoden for «lærer uten godkjent utdanning» i regulativet. Dette følger også av sikringsbestemmelsen i rundskrivet punkt 2. Sikringsbestemmelsen forutsetter at en faglærer må ha relevant utdanning i det faget det undervises i, og faget må være med i lærerplanen for vedkommende skoleslag. Dette må også gjelde for de spesifikke fagutdanningene som ligger i adjunkt- og lektorutdanningene.
- (75) Sikringsbestemmelsen gjelder dermed faglærere, adjunkter og lektorer som mangler pedagogisk utdanning. Disse må tilsettes midlertidig, men kan få lønn som om de har fullført denne utdanningen fordi de oppfyller kravet til faglig kompetanse. Dette viser at det er faget som står sentralt.
- (76) Hverken lærerutdanningslova fra 1973 eller opplæringslova fra 1998, førte til at denne koblingen ble brutt. Dette skjedde heller ikke ved endringen av kompetanseforskriften i 2002 hvor utdanningskravene ble tilpasset det nye gradssystemet på universitet og høyskoler.
- (77) Den direkte koblingen mellom vilkårene for tilsetting og innplassering i stillingskodene i lønnsregulativet ble heller ikke endret da KS overtok forhandlingsansvaret i 2004. I B-rundskriv 09/2004 ble det uttalt at det var «lærere som ikke fyller kravene til kompetanse i hht. Kompetanseforskrift før 01.08.2002» som skulle innplasseres i lønnskoden for lærere «uten godkjent utdanning».
- (78) Koblingen mellom lov, forskrift og lønnsinnplassering ble heller ikke brutt ved tariffoppgjøret i 2006. Utdanningsforbundet informerte selv sine medlemmer om at «Kompetanselønnssystemet er bevart uendret, og det samme er de ulike lønnskodene for lærere».
- (79) Ifølge Utdanningsforbundet innebærer KS' forståelse at sentrale deler av tariffavtalen er utenfor partenes kontroll og at dette ikke kan ha vært partenes intensjon. Uavhengig av den aktuelle tvisten inneholder vedlegg 2 flere henvisninger til opplæringsforskriften, og derfor til regulering utenfor partenes kontroll.
- (80) Kravene til endringer i overenskomsten fra KS i tariffoppgjørene etter 2004 var ikke av materiell karakter, men for å oppdatere og klargjøre det eksisterende avtaleverket.

- (81) KS har hatt den samme forståelsen av overenskomsten i alle disse årene og rådgitt sine medlemmer i tråd med denne. Dette må Utdanningsforbundet ha kjent til. En slik bred og langvarig praksis må tillegges vesentlig vekt for forståelsen av bestemmelsen.
- (82) Det er nedlagt slik påstand:
- «KS frifinnes.»
- (83) **Arbeidsrettens merknader**
- (84) Spørsmålet Arbeidsretten skal ta stilling til er om midlertidig tilsatte i undervisningsstilling med fag og praktisk pedagogisk utdanning (PPU) skal innplasseres i stillingskode 7960, undervisningsstillinger uten godkjent utdanning, eller i en av kodene 7962–7966, for adjunkt og lektor, jf. overenskomsten vedlegg 2.
- (85) Saksøkers påstand omfatter lønnsinnplassering av ansatte i både fast og midlertidig stilling. KS har under hovedforhandlingen presisert at undervisningspersonell med denne typen utdanning, og som ansettes i fast stilling, skal ha lønn i tråd med sin utdanning. Rettens behandling av tvistespørsmålet er på denne bakgrunn avgrenset til avlønning av midlertidig tilsatte med fag og PPU.
- (86) PPU er en rammeplanstyrt utdanning, det vil si at utdanningens nærmere innhold er regelstyrt og ikke definert av den enkelte utdanningsinstitusjon. Opptak til denne utdanningen forutsetter at søkeren har minst «ett relevant fag ... som gir kompetanse til å undervise», jf. PPU-forskriften § 6. Tvisten omhandler undervisningspersonell som mangler utdanning i det eller de fagene som den aktuelle undervisningsstillingen krever. Det følger av opplæringslova § 17-3, jf. forskriften § 12, at vedkommende da i utgangspunktet ikke kan tilsettes fast i denne stillingen. Er det ingen kvalifiserte søkere til stillingen kan vedkommende likevel tilsettes midlertidig etter bestemmelsene i § 17-3 annet og tredje ledd.
- (87) Retten bemerker at tvistetemaet ikke er om undervisningspersonell i sin alminnelighet skal lønnes etter sin kompetanse, uavhengig av fag, klassetrinn og skoleslag. Uenigheten gjelder om innplasseringen i lønnssystemet forutsetter at man oppfyller de faglige og pedagogiske kravene til utdanning for å kunne tilsettes fast i den stillingen man underviser i, eller om det er tilstrekkelig å ha den utdanningen som kreves for å være lærer, adjunkt og lektor.

- (88) Retten vil i denne sammenheng vise til forklaring fra KS' partsrepresentant, der det fremkom at selve avlønningen bestemmes lokalt. En lærer med annen utdanning enn det den konkrete stillingen krever, plasseres i stillingskode 7960, men det er opp til arbeidsgiver å fastsette lønnen. Fagarbeiderlønn er gulvet, og innplasseringen vil bli høyere hvis læreren har universitetsutdanning.
- (89) De sentrale bestemmelsene for saken er inntatt i overenskomsten vedlegg 2 «Undervisningspersonalets lønnsfastsettelse og innplassering i stillingskode» og lyder:

«Følgende regler for lønnsinnplassering fastsettes:

Tilsatte i undervisningsstilling innplasseres i stillingskodene (stk.) 7961 Lærer, 7962 Adjunkt, 7963 Adjunkt med tilleggsutdanning, 7965 Lektor og 7966 lektor med tilleggsutdanning etter reglene i tariffavtalen basert på normert studietid (studiepoeng/vektall). Godkjenning av normert studietid (studiepoeng/vektall) foretas av utdanningsinstitusjonene og kan ikke overprøves av tilsettingsmyndigheten.

Innplassering i stk. 7961 Lærer, 7962 Adjunkt, 7963 Adjunkt med tilleggsutdanning, 7965 Lektor og 7966 Lektor med tilleggsutdanning forutsetter fullført faglig og pedagogisk utdanning. Ved innplassering teller praktisk pedagogisk utdanning (PPU) med det antall studiepoeng/vektall som utdanningen utgjorde på det tidspunkt den ble tatt, likevel slik at all godkjent PPU fastsettes til minst 30 studiepoeng/10 vektall.

Stillingskode 7960 Undervisningsstillinger uten godkjent utdanning

Tilsatte i undervisningsstillinger uten pedagogisk utdanning, men som fyller de faglige kravene til utdanning og har fag som er med i lærerplanen i vedkommende skoleslag, ved midlertidig eller fast stilling på vilkår eller vikartjeneste, innplasseres i stillingskode 7960 og går minstelønn som om vedkommende hadde fullført utdanningen i sin helhet.

Andre uten godkjent utdanning som tilsettes i undervisningsstilling, innplasseres i stillingskode 7960 og avlønnes minimum som fagarbeider.

...

Stillingskode 7962 Adjunkt

Tilsatte i undervisningsstilling som samlet har godkjent faglig og pedagogisk utdanning fra universitet eller høyskole tilsvarende 4 års normert studietid (240 studiepoeng/80vektall), innplasseres i stillingskode 7962 Adjunkt

Stillingskode 7963 Adjunkt md tilleggsutdanning

...

Stillingskode 7965 Lektor

Tilsatte i undervisningsstilling som har godkjent faglig og pedagogisk utdanning og godkjent mastergrad, hovedfagseksamen eller godkjent videreutdanning på hovedfags-/mastergradsnivå tilsvarende minst 5 års normert studietid (300 studiepoeng/100 vektall), innplasseres i stillingskode 7965 Lektor

Stillingskode 7966 Lektor med tilleggsutdanning.»

- (90) KS anfører at det følger av formuleringen «godkjent faglig og pedagogisk utdanning» knyttet til stillingskodene 7961–7966 at man må oppfylle kravene for å bli tilsatt fast etter opplæringslova og opplæringsforskrifta for å kunne innplasseres i disse lønnskodene. Dette innebærer at vedkommende må ha relevant utdanning i de fagene det skal undervises i. Ifølge Utdanningsforbundet er det ikke grunnlag for

å innfortolke et slikt krav i bestemmelsen. Det anføres at det som ligger i denne formuleringen er at vedkommende må ha «fullført» en rammeplanstyrt utdanning i tråd med kravene i de enkelte stillingskodene, uavhengig av tilsetningskravene i den enkelte stilling.

- (91) Arbeidsrettens flertall, dommerne *Sundet, Bjurstrøm, Jarbo, Bäckstrøm* og *Fossmark* har kommet til at saksøkte må frifinnes, og vil bemerke:
- (92) Ordlyden i vedlegg 2 gir begrenset veiledning for løsningen av tvistespørsmålet. Begge partenes tolkning ligger innenfor en naturlig språklig forståelse av hva som menes med «godkjent».
- (93) Flertallet vil imidlertid bemerke at det i annet avsnitt i vedlegg 2, hvor stillingskategoriene lærer, adjunkt og lektor presenteres, heter at lønnsinnplassering i disse kategoriene forutsetter «fullført faglig og pedagogisk utdanning». Når de etterfølgende stillingskodene ikke bruker ordet «fullført», men «godkjent faglig og pedagogisk utdanning», kan dette tilsi at man her har ment å regulere noe mer enn bare utdanningskravene for disse stillingskategoriene. Teksten i vedlegg 2 er i all hovedsak likelydende med tidligere vedlegg 6 som kom inn i overenskomsten under tariffoppgjøret i 2006 etter forslag fra Utdanningsforbundet. Det er ikke fremlagt dokumentasjon som kaster lys over partenes forståelse av dette ordvalget. Det følger av dette at tvisten ikke kan løses på bakgrunn av ordlyden alene.
- (94) Vedlegg 6 til overenskomsten 2006–2008 tilsvarte innholdsmessig i all hovedsak lønnsregulativet punkt 4 C i overenskomsten 2004–2006. Punkt 4 C i dette lønnsregulativet var på tilsvarende måte inndelt i stillingskoder for lærer, adjunkt og lektor, og med en egen kode for «undervisningspersonell uten godkjent utdanning».
- (95) Dokumentasjonen av tariffhistorien viser at lønnsregulativet på dette punkt materielt sett har vært uendret siden overenskomsten for 1964–1966. Selv om både lov og forskrift om kompetansekrav til undervisningspersonell er blitt endret flere ganger, og tilpasset nye utdanningsveier inn i læreryrket, har ikke dette medført endringer i overenskomstens lønnsbestemmelser. Denne forståelsen av tariffhistorien er i tråd med hva begge parter har gitt uttrykk for under hovedforhandlingen. Flertallet ser derfor ikke behov for å gå nærmere inn på anførselene fra Utdanningsforbundet knyttet til kravene fra KS i tariffoppgjøret i 2006 og de etterfølgende oppgjørene.
- (96) Overenskomsten 1964–1966 er derfor sentral for avgjørelsen av tvistespørsmålet. Partene har ulikt syn på hvordan denne overenskomsten var å forstå. KS anfører at

overenskomsten må sees i sammenheng med reguleringen av kravene for tilsetting i skolen i 1961-loven. Ifølge KS betyr det at kategorien «lærer uten godkjent utdanning» gjaldt lærere som ikke oppfylte utdanningskravene til den stillingen vedkommende skulle undervise i, og derfor måtte tilsettes midlertidig med lønnsinnplassering i denne stillingskoden. Utdanningsforbundet avviser at det var en slik kobling mellom loven og overenskomsten. Overenskomsten sto på egne ben, og det var følgelig ikke noe krav om fast tilsetting for å kunne bli innplassert i stillingskoden lærer, adjunkt og lektor.

- (97) Det foreligger begrenset dokumentasjon som kan belyse hva som var partenes intensjon med overenskomsten i 1964–1966. Kompetanselønssystemet var etablert og lå til grunn for lønnsinnplasseringen på dette tidspunktet. At dette likevel ikke løste alle sider av lønnsinnplasseringen av lærerne, følger av departementets rundskriv fra 1964. Her gis egne bestemmelser om lønnsinnplassering av midlertidig ansatte og ansatte i vikariater. Når det gjelder betydningen av det som uttales her, vil flertallet for det første bemerke at dette bare er uttrykk for departementets standpunkt; det er ikke en omforent forståelse. I tillegg løser rundskrivet ikke uttrykkelig tolkningsspørsmålet i den aktuelle tvisten. Det er heller ikke andre dokumenter som belyser forståelsen av rundskrivet eller bakgrunnen for dette. Rundskrivet trekker likevel i retning av at det var en sammenheng mellom lovens regulering av krav til lærerutdanningen og vilkårene for fast tilsetting, og overenskomstens bestemmelser om lønnsinnplassering. Rundskrivet måtte derfor presisere hvordan lønnsinnplasseringen skulle gjennomføres for midlertidig ansatte. Denne slutningen har også støtte i den rettslige rammen som gjaldt for undervisningspersonell på dette tidspunktet.
- (98) Krav til faglig kompetanse hos undervisningspersonell som skulle undervise i de enkelte fag og på det enkelte skoletrinn er sterkt betont i 1961-loven om utdanningskrav for lærerar, jf. loven §§ 3–5 og §§ 6–12. Utdanningssystemet for undervisningspersonell har endret seg siden den gang. Kompetansekravene for lærere i grunnskolen i 1961-loven var knyttet til det å ha lærerskole. For adjunkt og lektor var kravene knyttet til å ha lærerskole og/eller bestemte fagkombinasjoner fra universitetet. Flertallet forstår det slik at dette var utdanningsløp som ga kompetanse til å undervise i de fagene som inngikk i de ulike undervisningsstillingene og skoletrinnene i skolen. Hadde man lærerskole hadde

man faglig kompetanse til å undervise i fagene i grunnskolen, og kunne tilsettes i fast stilling som lærer. Kravet til relevant faglig kompetanse i det fag man skulle undervise i understrekes av at faglærere måtte ha spesialutdanning i sitt fag, og at timelærere måtte ha den fagutdanningen som ble krevd for hele stillinger eller spesialutdanning i det faget det skulle undervises i, jf. 1961-loven §§ 4 og 5.

- (99) Paragraf 2 synes derfor å bygge på den forutsetning at dersom man ikke hadde den nødvendige faglige kompetanse som krevdes til den stillingen man skulle undervise i, kunne man ikke tilsettes i fast stilling som lærer.
- (100) På denne bakgrunn, og uten klare holdepunkter for det motsatte, fremstår det etter flertallets syn mest nærliggende at innplassering i stillingskodene lærer, adjunkt og lektor i lønnsregulativet i overenskomsten fra 1964–1966, lest i sammenheng med loven, krevde noe mer enn at man hadde utdanning i disse stillingskategoriene. Man måtte også ha den nødvendige kompetansen for å kunne undervise i de fagene man skulle tilsettes i. Stillingskoden «lærer uten godkjent utdanning» synes derfor å være ment for undervisningspersonell som måtte tilsettes midlertidig fordi de enten ikke oppfylte utdanningskravene for en av disse stillingskategoriene eller fordi de ikke oppfylte kravene til å undervise i det faget vedkommende var tilsatt for å undervise i.
- (101) 1961-lovens gjennomgående vekt på faglig kompetanse i undervisningsfagene har vært avgjørende for flertallets konklusjon. Krav til faglig kompetanse har på tilsvarende måte stått sentralt i den etterfølgende reguleringen av kompetansekrav for lærere, jf. gjeldende opplæringslov § 17-3 og opplæringsforskriften §§ 12-2 til 12-5. Tilsvarende vekt på den faglige kompetansen følger av sikringsbestemmelsen i overenskomsten vedlegg 2.
- (102) Slik flertallet ser det må det legges til grunn at stillingskoden 7960 annet avsnitt, «andre uten godkjent utdanning», gjelder for undervisningspersonell som er midlertidig tilsatt fordi ikke fyller de faglige kravene for å tilsettes i fast stilling. Det følger av dette at det gjelder et krav om godkjent faglig og pedagogisk utdanning for fast tilsetting i skolen for undervisningspersonell som skal innplasseres i stillingskodene 7962–7966.
- (103) Arbeidsrettens mindretall, *Kolstad* og *Bull* har kommet til at saksøker må få medhold og vil bemerke:

- (104) Det foreligger ikke tilstrekkelig grunnlag for å konkludere med at 1961-lovens vekt på faglig kompetanse hos undervisningspersonell tilsier at midlertidige ansatte med kompetanse som lærer, adjunkt eller lektor ikke skulle lønnplasseres i disse stillingskategoriene. I denne loven er det etter mindretallets syn et klart skille mellom kravene til utdanning for hver av stillingskategoriene lærer, adjunkt, lektor og faglærer, og kravene til utdanning for å kunne tilsettes i det enkelte skoleslag.
- (105) Mindretallet kan ikke se at det er tilstrekkelig dokumentert at overenskomsten 1964–1966 forutsetter fast tilsetting for å kunne bli innplassert i stillingskoden lærer, adjunkt og lektor. Overenskomstens lønnsregulativ forholdt seg til disse stillingskategoriene, og ikke til vilkårene for fast tilsetting.
- (106) Tariffhistorien og praktiseringen av overenskomsten både i perioden før og etter overføring av forhandlingsansvaret fra staten til KS, underbygger forståelsen av at kompetanselønnsystemet er basert på utdanning som lærer, adjunkt og lektor uavhengig av tilsetting i fast eller midlertidig stilling.
- (107) Mindretallet vil også bemerke at vi ikke kan se at det er holdepunkter for at en endring i ordlyd fra *fullført* til *godkjent* tilsier at man har ment å regulere mer enn bare utdanningskravene.
- (108) Basert på overnevnte kan mindretallet ikke se at stillingskode 7960 «andre uten godkjent utdanning» er ment å omfatte undervisningspersonell som oppfyller kravet til godkjent faglig og pedagogisk utdanning. Disse skal lønnes og innplasseres i stillingskodene 7962, 7963, 7965 eller 7966 etter sin utdanning.
- (109) Arbeidsretten har etter dette kommet til at saksøkte frifinnes. Påstanden fra saksøker omhandler både faste og midlertid tilsatte i undervisningsstilling. Med den presisering at partene er enige om at personer med fag og PPU som tilsettes fast skal lønnes etter sin kompetanse, gis saksøkte medhold i påstanden.
- (110) Dommen er avsagt med slik dissens som fremgår foran.

Slutning

KS Frifinnes